

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри, професор
 Галина ЗАПША

« 28 » серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. декана факультету економіки
та управління, доцент

 Аркадій ТОПОВ

« 28 » серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В. о. проректора з науково-
педагогічної та методичної роботи

 Вячеслав СЕДОВ

« 28 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОП 01 ВСТУП ДО ФАХУ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

D 3 «Менеджмент»
(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Менеджмент

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Факультет економіки та управління
(факультет, інститут)

Робоча програма освітнього компонента «Вступ до фаху» для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Менеджмент» спеціальності D3 «Менеджмент» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми: Наталія ТЕЛІЧКО, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри *менеджменту*
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри менеджменту		Галина ЗАПША
Гарант освітньої програми		Ганна ДІДУР

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (1курс)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <i>D «Бізнес, адміністрування та право»</i> Спеціальність: <i>D3 «Менеджмент»</i>	Обов'язкова	
Змістових модулів – 2	Освітня програма «Менеджмент»	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>реферат</i>		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 3	Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	Лекції	
		16 год.	6* год./ 2 год.
		Практичні, семінарські	
		28	4 год
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		46 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання: -	
		-	
		Вид контролю:	
		залік	залік

* - начитка

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 44/46 (49%)

для заочної форми навчання – 12/78 (13%)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент «Вступ до фаху» відноситься до складу обов'язкових освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Менеджмент» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Передумовами для вивчення освітнього компонента «Вступ до фаху» є формування у здобувачів вищої освіти компетентності за спеціальністю «Менеджмент».

Метою вивчення освітнього компонента «Вступ до фаху» є формування у здобувачів системного уявлення про історичні основи та сучасні тенденції розвитку менеджменту, знання історичних тенденцій і закономірностей розвитку менеджменту.

Завданням викладання освітнього компонента є теоретична та практична підготовка здобувачів з питань:

- сформування у здобувачів системного уявлення про сутність природи управління та розвиток історії управління;
- вивчення класифікації підходів до управління;
- формування знання сучасних тенденцій розвитку управлінської думки;
- навчання щодо визначення історичної бази існуючих управлінських теорій;
- навчання щодо виділення етапів та шкіл розвитку менеджменту;
- ознайомлення з основними науковцями, які внесли вклад в теорію та практику менеджменту;
- навчання щодо аналізу численних моделей управління;
- формування розуміння значення розвитку вітчизняної управлінської думки;
- навчання щодо оцінювання та визначення перспективи сучасної теорії та практики управління.

Результатом вивчення освітнього компонента є оволодіння професійно-функціональними знаннями та вміннями:

здобувач повинен знати: категоріальний та понятійний апарат сфери менеджменту; історію розвитку управлінської думки в Україні; історію виникнення і розвиток наукових шкіл менеджменту; особливості і тенденції розвитку сучасного менеджменту, сучасні підходи до управління; сучасну систему поглядів на управління.

здобувач повинен уміти: застосовувати понятійно-категоріальний апарат менеджменту у професійній діяльності; орієнтуватися у світової та вітчизняній історії менеджменту; аналізувати процеси і явища, що відбуваються в управлінській думці; володіти сучасними прийомами та методами керівництва колективом; застосовувати методи й засоби пізнання для інтелектуального розвитку, підвищення культурного рівня професійної компетентності.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента «Вступ до фаху» у здобувача вищої освіти формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК5. Знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності;

ЗК9. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність визначати та описувати характеристики організації;

ФК4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними;

ФК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо;

ФК 9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;

ФК 11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

ФК 15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

Програмні результати вивчення освітнього компонента «Вступ до фаху» є:

ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя;

ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства;

ПРН 5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації;

ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи;

ПРН 14. Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації;

ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;

ПРН 17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (1 курс)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту												
Тема 1. Сутність менеджменту та його загальна термінологія	10	2	2			6	12	1*	1			10
Тема 2. Історія управління та зародження й еволюція світової управлінської думки .	10	2	2			6	11	1*				10
Тема 3. Управлінські ідеї і практика менеджменту в європейській цивілізації	12	2	4			6	11	1*				10
Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту	12	2	4			6	11	1*				10
Тема 5. Школи управління	12	2	4			6	13	2*	1			10
Разом за змістовим модулем 1	56	10	16			30	58	6*	2			50
Змістовий модуль 2. Особливості розвитку сучасної науки управління як сфера професійної діяльності.												
Тема 6. Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту	12	2	4			6	12	1	1			10
Тема 7. Менеджмент як сфера професійної діяльності	10	2	4			4	8					8

Тема 8. Професійні якості менеджера	12	2	4			6	12	1	1			10
Разом за змістовим модулем 2	34	6	12			16	32	2	2			28
Усього годин	90	16	28			46	90	8	4			78

*** - начитка**

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕВОЛЮЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДУМКИ ЯК ПРЕДМЕТ ІСТОРІЇ ВЧЕНЬ МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Сутність менеджменту та його загальна термінологія

Поняття «управління», «менеджмент», «вчення про управління». Менеджмент як наука і вид практичної діяльності. Основні елементи системи управління: цілі, функції, методи, суб'єкти й об'єкти.

Еволюція управлінської думки: класичний та сучасний підходи. Школа наукового управління. Адміністративна школа управління. Поведінкова школа управління. Кількісна школа управління. Системна школа управління. Ситуаційна школа управління.

Підходи до управління: системний, процесний, ситуаційний, поведінковий, стратегічний. Їх суть і практичне значення для діяльності підприємств.

Сутність управління аграрними підприємствами: економічні та соціальні особливості. Рівні управління: стратегічний, тактичний, оперативний. Взаємозв'язок рівнів управління та їх роль у забезпеченні ефективності діяльності аграрного підприємства. Основні підходи до управління в аграрній сфері.

Тема 2. Історія управління та зародження й еволюція світової управлінської думки

Первіснообщинне суспільство. Періодизація розвитку управління (управлінські революції). Перші форми організації спільної праці людей. Суспільний поділ праці та поява соціальних і господарських менеджерів. Формування елементарних функцій управління: розподіл завдань, координація дій, контроль результатів.

Еволюція управлінської думки в аграрній сфері. Розвиток управлінських відносин у процесі переходу від збиральництва до землеробства і тваринництва. Зміна масштабів і складності управління у зв'язку з розвитком державних структур (на прикладі Месопотамії).

Зародження управління у стародавніх цивілізаціях: Єгипет, Китай, Індія, Шумер. Основні функції та принципи управління державою в Єгипті: централізоване керівництво, ієрархія влади, контроль за виконанням робіт. Формування системи адміністративного управління у Шумері та виникнення «храмових господарств». Розвиток управлінських принципів у Китаї на основі

конфуціанства — мораль, дисципліна, ієрархія. Особливості кастової системи управління в Індії. Розвиток управління як основи організації праці, господарської діяльності та суспільних відносин. Формування передумов для виникнення наукових підходів до управління в подальші історичні епохи.

Тема 3. Управлінські ідеї і практика менеджменту в європейській цивілізації

Управлінські ідеї і практика управління в стародавній Греції. Формування основ державного управління та філософських засад менеджменту. Внесок Сократа, Платона, Арістотеля у розвиток управлінської думки: розуміння ролі лідера, значення поділу праці, моральних засад керівництва та суспільної відповідальності. Зародження уявлень про колегіальне управління, організацію праці та політичну участь громадян.

Розвиток управління в стародавньому Римі. Удосконалення бюрократичних форм влади, створення адміністративного апарату, поділ обов'язків між посадовими особами. Виникнення принципів підзвітності, правового регулювання управлінських дій, централізації влади. Римське право як основа управлінських відносин і державної організації, що вплинуло на подальше формування управління в Європі. Особливості становлення управління в середньовічній Європі. Формування феодальної системи управління, де влада концентрувалася в руках монархів і феодалів. Розвиток управління в межах монастирів, церкви, ремісничих цехів і торгових гільдій, які стали першими організаційними структурами з елементами планування, обліку та контролю. Економічні цілі середньовічної Європи: розвиток торгівлі, створення нових ринків, поява міст як центрів економічної активності. Зростання ролі підприємництва, поширення кредитних інструментів і грошового обігу. Формування перших паростків середнього класу, що зумовило нові підходи до управління працею, фінансами та людськими ресурсами. Зародження елементів комерційного управління, які стали основою для подальшого розвитку класичних шкіл менеджменту в епоху Відродження. Нові ринки, нові ідеї, зростання міст, перші паростки середнього класу, вільна циркуляція грошей і кредитних інструментів.

Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту

Особливості епохи Культурного відродження. Формування нових уявлень про людину, працю, підприємництво та ефективність діяльності. Виникнення перших ідей раціональної організації праці, розвитку технічних знань, винахідництва й прагнення до наукового підходу в управлінні. Зростання ролі індивідуальної ініціативи, підприємницької активності та приватної власності як основ економічного розвитку. Особливості епохи машинного виробництва в Англії. Промислова революція.

Особливості епохи машинного виробництва в Англії. Проблеми управління на ранній фабриці в Англії. Зародження основних принципів фабричного менеджменту. ростання мануфактур в Америці. Розвиток системи транспорту та

зв'язку. Відкриття першої гілки залізниці, телеграфу. Поява нових ринків, територій, зростання промислового виробництва. Нові форми ділової організації, використання технологічних нововведень та методів підвищення продуктивності праці. Промислова революція, як початок наукового управління.

Тема 5. Школи управління

Еволюція шкіл менеджменту. Науковий менеджмент і його розвиток. Формування наукового менеджменту. Основні теоретичні положення науки управління та їх розвиток (1885–1920 рр., Ф. Тейлор, Г. Гантт, Г. Емерсона). Принципи раціональної організації праці, нормування часу, підбору персоналу та матеріального стимулювання працівників. Науковий підхід до управління як підвищення ефективності виробництва, забезпечення економії ресурсів і підвищення продуктивності праці. Адміністративна школа, представники А. Файоль, М. Вебер, Л. Урвік. Розвиток ідеї системності управління, виокремлення основних функцій: планування, організація, мотивація, координація та контроль, як підґрунтя сучасної управлінської теорії.

Розвиток управлінської думки пов'язаний зі школою «людських відносин» (Е. Мейо, М. Фоллетт, Ч. Барнард) та її соціально-психологічні фактори ефективності праці. Кількісна школа менеджменту: математичні методи, моделі оптимізації й статистичний аналіз для прийняття управлінських рішень. Школа поведінкових наук (А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. МакГрегор): вивчення мотиваційної сфери, дослідження потреб, емоцій та поведінкових реакцій персоналу. Мотиваційна теорія дихотомії. Формування сучасного бачення менеджменту як комплексної системи, що поєднує економічні, технічні, соціальні й психологічні аспекти ефективного управління.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ УПРАВЛІННЯ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 6. Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту

Менеджмент у сучасних умовах розвитку економіки. Зміни ролі менеджера в умовах цифровізації, глобалізації та конкуренції. Особливості управління на аграрних підприємствах. Основні підходи до управління. Системний, процесний і ситуаційний підходи. Їх застосування в практиці сучасного менеджера.

Сучасні методи менеджменту. Гнучкі методи управління (Agile, Lean, проєктний підхід). Управління за цілями (MBO, KPI, OKR). Методи підвищення якості управління (TQM, стандарти ISO).

Соціально-психологічні методи. Мотивація працівників, командна робота, лідерство. Використання коучингу, наставництва, комунікаційних тренінгів.

Важливість емоційного інтелекту в роботі менеджера. Сучасні тенденції розвитку менеджменту. Сталий розвиток і соціальна відповідальність бізнесу. Екологізація та цифровізація управлінських процесів. Використання цифрових технологій, аналітичних систем, агродронів та Smart-менеджменту в аграрній сфері.

Менеджер нового покоління. Готовність до змін, інновацій і роботи в цифровому середовищі. Лідерство, креативність і стратегічне мислення як умови успіху менеджера.

Тема 7. Менеджмент як сфера професійної діяльності

Поняття професії та сутність професії менеджера. Професія менеджера як одна з ключових у сучасному суспільстві. Значення менеджера в забезпеченні ефективної діяльності організацій різних форм власності та напрямів діяльності. Роль і місце менеджера в управлінській структурі підприємства. Особливості спеціальності «Менеджмент» як комплексної галузі знань, що об'єднує економічні, правові, соціальні, психологічні та інформаційні аспекти. Домінуючі види діяльності менеджера: планування, організація, мотивація, контроль, комунікація та координація. Сучасні ролі менеджера - лідера, аналітика, комунікатора, інноватора, стратега. Професійні та особистісні якості менеджера, необхідні для успішного виконання управлінських функцій у динамічному середовищі.

Ключові компетентності менеджера: стратегічне мислення, лідерство, аналітичні здібності, комунікабельність, адаптивність і вміння працювати в команді. Професії, пов'язані з менеджментом. Відомі менеджери та їхній внесок у розвиток управлінської практики й науки. Особливості менеджменту в аграрній сфері: поєднання економічних, виробничих, екологічних та соціальних аспектів діяльності. Роль менеджера в підвищенні ефективності аграрного виробництва, впровадження інноваційних технологій, раціональне використання ресурсів та забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Тема 8. Професійні якості менеджера

Професійні і особисті якості менеджера. Професійні компетенції, необхідні для успішного менеджера в аграрній сфері. Цінні риси керівника та характеристики ідеального керівника. Формування образу ідеального керівника з урахуванням вимог сучасного управління. Професійні якості менеджера з персоналу та їх значення для ефективного управління колективом. Особливості структури професійних якостей менеджера в аграрній сфері. Типи менеджерів і їх управлінські особливості. Рівні управління та відповідні якості менеджера на кожному рівні.

Професійні якості роботи керівника та особистісні риси, що впливають на процес управління. Аналіз основних чинників ефективної діяльності менеджера. Особливості структури професійних якостей у сучасних умовах управління. П'ять основних умінь відмінного менеджера, необхідних для ефективного керівництва. Професійні компетенції менеджера з персоналу як ключовий елемент формування результативної команди. Розвиток комунікативних, організаційних, аналітичних та лідерських умінь, здатності приймати рішення, мотивувати підлеглих та створювати позитивний психологічний клімат у колективі.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (курс лекцій)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	2
	Змістовий модуль 1. Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту (10 год)
1.1	Тема 1. Сутність менеджменту та його загальна термінологія (2 год) 1. Суть менеджменту та управління як виду діяльності 2. Види (напрями) менеджменту. 3. Рівні управління в аграрній сфері. 4. Основні підходи до управління в аграрній сфері.
1.2	Тема 2. Історія управління та зародження й еволюція світової управлінської думки. (2 год) 1.Первіснообщинне суспільство. 2.Періодизація розвитку управління (управлінські революції). 3. Суспільний поділ праці і поява соціальних і господарських менеджерів
1.3	Тема 3. Управлінські ідеї і практика менеджменту в європейській цивілізації (2 год) 1. Господарство суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя. 2. Загальні риси та особливості економічної думки епохи Середньовіччя 3. Економічні ідеї західноєвропейських мислителів у добу середньовіччя. 4. Економічна думка України в період середньовіччя
1.4	Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту (2 год) 1. Особливості епохи Культурного відродження. 2. Особливості епохи машинного виробництва в Англії. 3. Проблеми управління на ранній фабриці в Англії.
1.5	Тема 5. Школи управління (2 год) 1. Школа наукового управління 2. Адміністративна школа управління 3. Школа людських відносин. 4. Кількісна управлінська школа
	Змістовий модуль 2. Особливості розвитку сучасної науки управління як сфера професійної діяльності (6 год.)
2.1	Тема 6 Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту (2 год) 1. Особливості формування сучасної системи менеджменту в Україні. 2. Вимоги до особистості сучасного менеджера. 3. Стилi керівництва: характеристика, переваги і недоліки. 4. Сутність та класифікація методів менеджменту.
2.2	Тема 7. Менеджмент як сфера професійної діяльності (2 год) 1. Поняття професії. Професія менеджера. 2. Роль менеджера в різних організаціях. 3. Особливості спеціальності «Менеджмент».
2.3	Тема 8. Професійні якості менеджера (1 год) 1. Особливості структури професійних якостей менеджера. 2. Рівні управління і якості менеджера. 3. Аналіз основних чинників ефективної діяльності менеджера.

Заочна форма навчання

№	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
	Змістовий модуль 1. Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту (6 год.)
1.1	Тема 1. Сутність менеджменту та його загальна термінологія (1 год) 1. Суть менеджменту та управління як виду діяльності 2. Види (напрями) менеджменту. 3. Рівні управління в аграрній сфері. 4. Основні підходи до управління в аграрній сфері.
1.2	Тема 2. Історія управління і еволюції управлінської думки (1 год) 1. Первіснообщинне суспільство. 2. Періодизація розвитку управління (управлінські революції). 3. Суспільний поділ праці і поява соціальних і господарських менеджерів
1.3	Тема 3. Управлінські ідеї і практика менеджменту в європейській цивілізації (1 год) 1. Господарство суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя. 2. Загальні риси та особливості економічної думки епохи Середньовіччя 3. Економічні ідеї західноєвропейських мислителів у добу середньовіччя. 4. Економічна думка України в період середньовіччя
1.4	Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту (1 год) 1. Особливості епохи Культурного відродження. 2. Особливості епохи машинного виробництва в Англії. 3. Проблеми управління на ранній фабриці в Англії.
1.5	Тема 5. Школи управління (2 год) 1. Школа наукового управління 2. Адміністративна школа управління 3. Школа людських відносин. 4. Кількісна управлінська школа
	Змістовий модуль 2. Особливості розвитку сучасної науки управління як сфера професійної діяльності (2 год.)
2.1	Тема 6 Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту (1 год) 1. Особливості формування сучасної системи менеджменту в Україні. 2. Вимоги до особистості сучасного менеджера. 3. Стили керівництва: характеристика, переваги і недоліки. 4. Сутність та класифікація методів менеджменту.
2.2	Тема 8. Професійні якості менеджера (1 год) 1. Особливості структури професійних якостей менеджера. 2. Рівні управління і якості менеджера. 3. Аналіз основних чинників ефективної діяльності менеджера.

5.3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Сутність менеджменту та його загальна термінологія	2	1
2	Тема 2. Історія управління та зародження й еволюція світової управлінської думки .	2	-
3	Тема 3. Управлінські ідеї і практика менеджменту в європейській цивілізації	4	-
4	Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту	4	-
5	Тема 5. Школи управління	4	1
6	Тема 6. Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту	4	1
7	Тема 7. Менеджмент як сфера професійної діяльності	4	-
8	Тема 8. Професійні якості менеджера	4	1
	Разом	28	4

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Сутність менеджменту та основна управлінська термінологія	6	10
2	Тема 2. Історія управління: зародження та розвиток світової управлінської думки	6	10
3	Тема 3. Управлінські ідеї та практичні підходи в європейській цивілізації	6	10
4	Тема 4. Промислова революція та її вплив на розвиток менеджменту	6	10
5	Тема 5. Основні школи та напрями управління	6	10
6	Тема 6. Сучасні методи та тенденції розвитку менеджменту	6	10
7	Тема 7. Менеджмент як професійна діяльність і сфера практики. Особливості управлінської професії в аграрній сфері.	4	8
8	Тема 8. Професійні компетенції та якості сучасного менеджера. Особистісні та ділові компетенції менеджера в аграрній сфері.	6	10
	Разом	46	78

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання передбачає підготовку доповідей-презентацій за актуальними проблемами розвитку управлінської науки та думки. Метою індивідуального науково-дослідного завдання є оволодіння теоретичними знаннями з питань управлінської науки та думки та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в управлінській діяльності менеджера.

Доповідь-презентація – це комплексний усний виступ (доповідь) із візуальним супроводом (презентацією), що використовує демонстраційні

матеріали (зазвичай слайди), аби представити інформацію про певну тему в наочній, цікавій та доступній формі. В доповіді-презентації слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту теми доповіді, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в доповіді-презентації має бути лаконічним, структурованим і точним. Середній обсяг доповіді-презентації становить приблизно 8-10 слайдів виконані із використанням онлайн програм: Canva, Gamma чи Microsoft PowerPoint. Виконана робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з управлінської науки та думки. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина доповіді-презентації складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини доповіді-презентації, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Детальні методичні рекомендації з виконання ІНПЗ представлені в навчально-методичному комплексі освітнього компонента.

Тематика доповідей-презентацій

1. Організація як форма спільної діяльності людей.
2. Основні види та характеристики організацій.
3. Основні положення традиційного та сучасного менеджменту.
4. Еволюція вимог до менеджера: від адміністратора до лідера.
5. Особливості і тенденції розвитку сучасного менеджменту.
6. Основні школи управління та підходи до його вивчення.
7. Менеджмент як наука, мистецтво та професія.
8. Пробудження управлінської думки: ранні вчення про менеджмент.
9. Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту.
10. Витоки менеджменту в стародавніх цивілізаціях: Месопотамія, Єгипет, Китай, Індія, Греція, Рим.
11. Особливості менеджменту в середньовічній Європі.
12. Внесок католицької церкви в розвиток управлінських ідей.
13. Менеджмент періоду промислової революції в Англії.
14. Індустріалізація в США: пріоритети управління і виробництва.
15. Особливості промислової революції в Англії та Америці.
16. Роберт Оуен - батько сучасного менеджменту у сфері праці.
17. Фредерік Тейлор - засновник наукового менеджменту.
18. Генрі Гант - розробник системи планування і контролю праці.
19. Френк і Ліліан Гілбрет - піонери дослідження рухів та ергономіки.
20. Гаррінгтон Емерсон - принципи ефективності як основа успіху.

21. Анрі Файоль, Макс Вебер та Елтон Мейо - архітектори класичного менеджменту.
22. Гюго Мюнстерберг - народження промислової психології.
23. Філософ бізнесу Мері Паркер Фоллет.
24. Ліндел Урвік - уніфікація завдань менеджменту.
25. Теорія людських відносин і Хотторнські експерименти (Дж. Мейо, Ф. Ротлісбергер).
26. Людські відносини, лідерство та мотивація у менеджменті.
27. Теорія ієрархії потреб Абрахама Маслоу.
28. Мотивація як фактор самореалізації особистості.
29. Теорія «Х» та «У» Дугласа Мак-Грегора.
30. Теорія «Z» Вільяма Оучі.
31. Основні теорії лідерства та їх практичне застосування.
32. Організаційна інтеграція Честера Бернарда.
33. Теорія загальних систем (Людвиг фон Берталанфі, Кеннет Боулдінг).
34. Концепція управління за цілями Пітера Друкера.
35. Модель «McKinsey 7S» Т. Пітерса і Р. Уотермана.
36. Стратегія конкурентоспроможності Майкла Портера.
37. Концепція управління знаннями як ресурс розвитку організації.
38. Розвиток управлінської думки в Україні до середини XIX століття.
39. Внесок випускників Києво-Могилянської академії у становлення управлінської культури.
40. Професіоналізація менеджменту в Україні.
41. Бізнес-освіта в умовах розвитку національної економіки.
42. Сучасні стратегії розвитку менеджменту в аграрній сфері України.
43. Інноваційний менеджмент у системі управління конкурентоспроможністю.
44. Менеджмент інновацій у цифрову епоху.
45. Вплив технологій штучного інтелекту на управлінські рішення.
46. Smart-технології в агробізнесі: підвищення ефективності виробництва.
47. Менеджмент ресурсоефективності та енергоощадності.
48. Зелений менеджмент як інструмент конкурентних переваг.
49. Роль менеджера у формуванні екологічно орієнтованої організаційної культури.
50. Менеджмент соціальної відповідальності та розвитку людського капіталу.
51. Креативний менеджмент і розвиток інтелектуального потенціалу працівників.
52. Вплив національних і культурних традицій на управлінські стилі.
53. Східна та західна управлінська культура: порівняльний аналіз.
54. Етичні аспекти діяльності сучасного менеджера.
55. Менеджер XXI століття: компетентності, інноваційність, соціальна місія.
56. Менеджер нового покоління: цифрові компетентності, емоційний інтелект та готовність до інновацій.
57. Agile, Lean та OKR у практиці сучасного менеджменту: переваги, можливості та виклики впровадження.
58. Smart-менеджмент та цифрові технології в аграрному секторі: агродрони, аналітика та екологізація бізнесу.

59. Соціально-психологічні методи управління: мотивація, лідерство та командна взаємодія у сучасних організаціях.
60. Професійні якості та компетентності менеджера: образ ідеального керівника у ХХІ столітті.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента здійснюється у формі читання лекцій, проведення практичних та семінарських занять з використанням інтерактивним інструментів навчання. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-практичного завдання у формі доповідей-презентацій.

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам набути теоретичні знання з проблем теорії та історичних передумов розуміння сутності основних категорій і понять, механізмів і технології менеджменту та розуміння професії;
- участі у семінарських і практичних заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем аналізу, планування, організації, контролю в сфері менеджменту;
- отримання консультації. Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента;
- виконання самостійної роботи. Вивчення курсу передбачає самостійне опрацювання здобувачами комплексу основної і додаткової наукової літератури, періодичних видань, законів України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України з питань законодавчого регулювання діяльності з менеджменту;
- проведення підсумкового контрольного випробування.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 2 Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	Проведення оглядових та проблемних лекцій, діалогові технології. Вирішення практичних завдань, що формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає розгляд ситуаційних вправ з проблем
ПРН 3 Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства	Проведення проблемних лекцій. Навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані творчі завдання. Вирішення практичних завдань, що формує вміння і навички прикладного застосування оптимізаційних методів і побудови економіко-математичних моделей із застосуванням програмного забезпечення

ПРН 5 Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації	Проведення оглядових та проблемних лекцій, участь у практичних заняттях, отримання консультації, виконання самостійної роботи, проведення круглих столів з презентацією результатів самостійної роботи здобувачів. Вивчення курсу передбачає самостійне опрацювання студентами комплексу основної і додаткової наукової літератури, періодичних видань з питань побудови оптимізаційних моделей та застосування оптимізаційних методів; проведення підсумкового контрольного випробування. Інформаційно-комп'ютерні технології, тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань
ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи	Лекції, виконання практичних командних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (Методи мозкового штурму, аналізу, синтезу, порівняння, індукції і дедукції, есе з проблемних питань, ділові ігри, підготовка командних проєктів, доповідей-презентацій)
ПРН 14. Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (реферативні виступи; бесіда, пояснення, розповідь, дискусія, презентації, тестування)
ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (групове обговорення ситуації, дискусія, презентації, есе з проблемних питань, презентації)
ПРН 17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера та/або в групі під керівництвом лідера	Лекції, виконання практичних командних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (Методи мозкового штурму, аналізу, синтезу, порівняння, індукції і дедукції, есе з проблемних питань, ділові ігри, підготовка командних доповідей-презентацій)

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Вступ до фаху» здійснюється у формі *поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів*, які передбачені «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року.

Поточний контроль (ПК) з освітнього компонента «Вступ до фаху» здійснюється під час аудиторних або дистанційних занять та охоплює питання програми курсу, які винесено на лекційні, практичні заняття та самостійну роботу. Поточний контроль передбачає використання таких форм як: усне опитування; виконання практичних завдань; доповіді, презентації, дебати, наукові батли; експрес-тестування в Kahoot (Тести-квіз) (табл.2). Загальна кількість балів за поточний контроль з змістовного модуля може сягати 45.

Таблиця 2

Нарахування балів за темами освітнього компоненту під час поточного контролю*

Тема	Усні відповіді	Виконання практичних завдань	Доповіді, презентації	Експрес тести	Всього за тему
ПК за змістовний модуль 1 - 45					
Тема 1	4	4	2	1	11
Тема 2	4	4	2	1	11
Тема 3	4	4	2	1	11
Тема 4	4	4	3	1	12
ПК за змістовний модуль 2 - 45					
Тема 5	4	4	3	1	12
Тема 6	4	4	2	1	11
Тема 7	4	4	2	1	11
Тема 8	4	4	2	1	11

*Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей освітнього компоненту та рівня складності завдань.

Модульний контроль (МК) з освітнього компонента «Вступ до фаху» здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного з двох змістових модулів у формі складання тестів на платформі MOODLE. Загальна кількість балів за модульну контрольну роботу може сягати 45.

За результатами *поточного* і *модульного* контролю виводиться бал за змістовний модуль ($B_{зм}$) як сума балів поточного і модульного контролів:

$$B_{зм} = ПК + МК.$$

Критерії оцінювання поточного і модульних контролів представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання поточного і модульного контролів

Поточний контроль				Модульний контроль (модульна контрольна робота)	Відповідність за 100 б. шкалою	Критерії оцінювання
Усні відповіді	Виконання практичних завдань	Доповіді, презентації, реферати	Експрес тести			
4	4	3 (2)	1	41-45	90-100	Демонструє <i>високий</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
3	3	2 (1,5)	0,75	35-40	74-89	Демонструє <i>достатній</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

2	2	1	0,5	25-34	60-73	Демонструє задовільний рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0-1	0-1	0-0,5	0-0,25	0-24	1-59	Демонструє низький рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

Підсумковий контроль з освітнього компонента «Вступ до фаху» проводиться у формі заліку. Підсумкова оцінка знань здійснюється за **накопичувальною системою** та розраховується як середньоарифметична сума балів, отриманих за змістові модулі (табл. 4), а також відвідування занять та за додаткові види робіт з компоненту (табл. 5).

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів:

- бали за змістовні модулі – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт до 5 балів.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента *Вступ до фаху*

Бал за змістовні модулі (БЗМ)								Сума		
Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)				Бал за відвідування (всього 0-5)		Бал заохочувальний (всього -0-5)				
Змістовий модуль 1 (ЗМ 1) Поточний контроль (ПК1) – 45				Змістовий модуль 2 (ЗМ 2) Поточний контроль (ПК2) – 45				0-5	0-5	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
11	11	11	12	12	11	11	11			
Модульний контроль (МК 1) – 45				Модульний контроль (МК2) –45						
Разом за змістовний модуль 1 – ЗМ1= ПК1 + МК1				Разом за змістовний модуль 2 – ЗМ2= ПК2 + МК2						
БЗМ = (ЗМ1 + ЗМ2) / 2										

* T1,T2,T3.....- теми змістовного модуля

*Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей дисципліни та рівня складності завдань.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за модулі (змістові модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в роботі наукового гуртка «Синергія»
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка доповіді-презентації і виступ з нею на семінарі, конференції тощо
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання.

Якість засвоєння змісту освітнього компонента (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «не зараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 6.

Таблиця 6

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання рівня засвоєння освітнього компонента наведена в таблиці 7.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Участь здобувачів вищої освіти у заходах неформальної освіти, що відповідають тематиці освітнього компонента «Вступ до фаху» (короткотривалі курси, вебінари, майстер-класи, воркшопи, конференції, круглі столи, тренінги або інші освітні заходи), спрямовані на розширення знань у сфері розуміння професійної діяльності менеджера, формування у здобувачів системного уявлення про історичні основи та сучасні тенденції розвитку менеджменту, знання історичних тенденцій і закономірностей розвитку менеджменту, оцінюється у межах визначеної кількості балів за відповідною темою.

Результат виконання завдання – звіт та/або сертифікат учасника, що підтверджує отримані знання та компетентності. Здобувач освіти представляє результати участі у заході під час практичного чи індивідуального заняття.

Поточний контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється на основі виконання завдань під час аудиторних занять та виконаних кожним здобувачем індивідуальних завдань. Індивідуальне завдання складається з підготовки доповідей-презентацій за запропонованими темами. Індивідуальні завдання оцінюються за критеріями оцінювання поточного контролю (табл. 3).

Для здобувачів освіти заочної форми навчання підсумковий контроль у формі заліку проводиться в період екзаменаційної сесії. Залік проводиться у формі складання тестів на платформі MOODLE. Здобувачу надається 100 питань. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал. Результати оцінюються за 100 бальною шкалою (табл. 7).

Відповідно до «Положення про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженого наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма освітнього компонента «Вступ до фаху» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності ДЗ «Менеджмент». 2025. 25 с.

2. Телічко Н.А. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів з освітнього компоненту «Вступ до фаху» для здобувачів ОС «бакалавр» спеціальності ДЗ «Менеджмент». Одеса: ОДАУ, 2025. 25 с.

3. Фонд тестових завдань на платформі MOODLE.

4. Візуальне супроводження освітнього компонента (презентації).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Основи менеджменту : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «Молодший бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання / уклад. В. М. Стамат, А. С. Полторак. Миколаїв : МНАУ, 2022. 162 с.
2. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): у 2-х ч. : Ч. 1: Історія економіки та економічної думки, політекономія: навч. посіб.; за ред. М. М. Теліщука / Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 544 с.
3. Конспект лекцій з здобувачів «Історія економіки та економічної думки» для здобувачів спеціальності 051 «Економіка» / Укладач: В. О. Левицький. Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. Тернопіль: ТНТУ, 2019. 154 с.
4. Юхименко П.І. Історія економіки та економічної думки: конспект лекцій. Біла Церква. Білоцерківський навчально-науково-виробничий комплекс «Освіта», 2019, 262 с.
5. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / Г.П. Пасемко, Л.Г. Бага, Г.Є. Бесєдіна та ін. Вид. 2-ге, змін. і допов. Харків : ХНАУ, 2020. 243 с.

Додаткова

1. Палеха Ю.І., Основи менеджменту теорія і практика: навчальний посібник / Ю.Палеха, Г.Мошек, І. К. : Ліра-К. 2018. 528 с.
2. Основи менеджменту і маркетингу : навчальний посібник / Л.Ф. Кожушко, Т.О. Кузнецова, О.Ю. Судук. Рівне: НУВГП, 2016. 291с.
3. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 476 с.
4. Хміль Ф. І. Практикум з менеджменту організацій : навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів / Ф. І. Хміль. Львів : Видавництво "Магнолія 2006", 2019. 332 с.
5. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Макс Вебер; пер. з нім. Олександр Погорілий. – Київ: Наш формат, 2018. 215 с.
6. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
7. Балановська Т. І., Михайліченко М. В., Троян А. В. Сучасні технології управління персоналом: навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 466 с.
8. Ковальчук В. Світова економіка: її історія та дослідники. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 632 с.
9. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів. Київ: Наш формат, 2018. 736 с.

- 10.Тарасевич В. Історія економічних вчень : підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
- 11.Ушаповський Ю. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Житомир: Житомирська політехніка, 2020. 144 с.
- 12.Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХст.: навч.посібн. / В.В. Козюк [та ін.]; за ред. В.В.Козюка, Л.А. Радіонової. Київ: Знання, 2011. 582с.
- 13.Історія економіки та економічної думки: ХХ –початок ХХІ ст.: навч.посібн. / В.В. Козюк [та ін.]; за ред. В.В.Козюка, Л.А. Радіонової. Київ: Знання, 2011. 582с.
- 14.Cal Newport. (2019). Digital Minimalism: Choosing a Focused Life in a Noisy World. 328 p. 14.
- 15.Julie Zhuo. (2020). The Making of a Manager: What to Do When Everyone Looks to You. 186 p. 15.
- 16.Mark Villareal. (2020). Leadership Crisis Management: Understanding the 3- Stages of Crisis Management. 256 p. 16.
- 17.Mary K. Pratt Definition leadership. URL : <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/leadership>
- 18.Patric Graupp, Skip Steward and Brad Parsons. (2020). Creating an Effective Management System: Integrating Policy Deplyment, TWI, and Kata. 245p.
- 19.Steven Rogelberg. (2019). The Surprising Science of Meeting : How You Can Lead Your Team to Peak Performance. 293 p.
- 20.Susan Ward What is leadrship? URL: <https://www.thebalancesmb.com/leadershipdefinition-2948275>
- 21.How good are your leadership skills? URL: https://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_50.htm
- 22.Buchholz T. New Ideas from Dead Economists: The Introduction to Modern Economic Thought, 4-th Edition / Todd G. Buchholz. – Penguin Adult HC/TR, Plume, 2021. 464 p.
- 23.Economy of knowledge and creative activity: theory and methodology of analysis. *Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy: collective monograph* / Editors: Lyubomira Popova, Mariana Petrova. Veliko Tarnovo, Bulgaria: Publishing House ACCESS PRESS, 2020. P. 303-314.
- 24.Несененко П. П., Поліщук В. О. Сучасний стан, місце та роль КНР у мировій економіці. *Вісник соціально-економічних ДОСЛІДЖЕНЬ*: зб. наук. праць / За ред. М. І. Зверякова (голів. Ред.) Та ін. Одеса: ОНЕУ, 2020 року, № 1 (72). С. 191-202.
- 25.Нрымалюк А., Несененко Р., Sukhova T. The transformation of human activityin the modern economy: methodological and theoretical bases of analysis. *European journal of economics and management*. 2020. V. 6, Iss. 4. P. 51-58.
26. Zos–Kior M.V., Hnatenko I.A., **Telichko N.A.**, & Korniyev R.S. (2022). Clusterization by level of financial management of innovation–oriented agricultural enterprises in the conditions of activation of logistics and foreign economic activities, digitalization and change management. Market relations development in

ukraine №6(253)2022, 167, 137–146. URL:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7249864>

27. **Телічко Н. А.**, Гук О. В., Мохонько Г. А., Сірик М. В. Формування інвестиційної політики в системі організаційно-економічного механізму господарської діяльності підприємства та ефективного використання його ресурсно-фінансового потенціалу. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1 (січень). С.103-110 URL: http://dndiime.org/wp-content/uploads/2022/04/1_2022.pdf
28. Воронько-Невіднича, Т., Ткаченко, В., **Телічко, Н.**, & Щур, О., О. (2023). Фінансовий менеджмент інноваційної стратегії безпекового кадрового потенціалу підприємств сфери послуг в системі соціальної відповідальності бізнесу. Modeling the development of the economic systems, (4), 48–54. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-6>
29. Matsiievych Tetiana; **Telichko Nataliia**; Neboha Tetiana; Kunitsyn Maksym. Diversification source's financing of innovation and investment projects in the agro-industrial complex of Ukraine. 2BIO Web of Conferences 114, 01018. 2024. <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401018>
30. Дідур Г.І., **Телічко Н.А.**, Петрів І.М., Солдатова А.В. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком персоналу. Актуальні проблеми сталого розвитку. 2025. Томі 2 № 2. С.25-33. [https://doi.org/10.60022/2\(2\)-3S](https://doi.org/10.60022/2(2)-3S)

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна рада України : офіційний сайт. URL: <http://portal.rada.gov.ua>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>